

Kleine kunstenaar juist gebaat bij auteursrecht

DE VOLKSKRANT, FORUM, 29 NOVEMBER 2005 (PAGINA 13)

Ashwin van Rooijen

Het auteursrecht maakt dat een individuele kunstenaar kan opboksen tegen de conglomeraten. Afschaffing is geen verbetering, zegt Ashwin van Rooijen.

Joost Smiers hield een pleidooi voor afschaffing van het auteursrecht (het Betooig, 25 november). Het auteursrecht zou leiden tot verarming van de culturele diversiteit en creatieve uitingsvrijheid. Ter ondersteuning daarvan gaf hij een analyse van een wereld met en zonder auteursrecht. Met beide analyses ben ik het oneens.

Smiers ziet in het auteursrecht, zoals dat wordt uitgeoefend door grote conglomeraten, een bedreiging voor de kleine kunstenaar. Die zou beter af zijn zonder auteursrechten. Dat lijkt mij onjuist. Als auteursrechten niet zouden bestaan en de grote conglomeraten dus vrijelijk de werken van kleine kunstenaars konden overnemen, kunnen juist die conglomeraten er met de werken vandoor gaan. Het is veeleer dankzij het auteursrecht dat de kleine kunstenaar nog een keuze heeft. Hij kan met zijn eigen werk de boer op, hij kan zijn rechten overdragen aan grote conglomeraten om zo een groter publiek te bereiken, of hij kan het voor zichzelf houden.

Schaalvoordelen, netwerken en goede kennis van de markt helpen de Rupert Murdochs en Ted Turners aan een veel grotere afzet dan de kleine kunstenaar kan bereiken. Dat is niet alleen in de culturele industrie het geval. Ook de slager en de bakker om de hoek verliezen terrein aan de Aholds en KBB's. Waar de grote conglomeraten te veel macht naar zich toetrekken, moet het mededingingsrecht een oplossing bieden - niet alleen op het terrein van de worsten en broden, ook op de markt voor culturele producten. Het auteursrecht staat daar los van.

Ik geloof evenmin dat de blockbusters, bestsellers en sterren ons door 'culturele giganten' worden opgedrongen. Een blockbuster heet niet voor niets een blockbuster, een bestseller heet niet voor niets een bestseller: dat zijn producten waarnaar bij het publiek kennelijk veel vraag bestaat.

Smiers stelt dat het auteursrecht een 'weeffout' bevat, doordat het eigendom erkent op kennis en creativiteit. Eigendom zou daarop niet van toepassing moeten zijn. Dat is te eenvoudig gesteld. Ten eerste bestrijkt het auteursrecht geen ideeën of kennis als zodanig; het moet gaan om een creatieve uiting. Er lijkt veel voor te zeggen dat creatieve uitingen bescherming nodig hebben, juist omdat zij niet fysiek zijn en daarom moeilijker als zodanig door de maker/auteur in hun macht kunnen worden gehouden. Een eenvoudig recht van de sterkste wordt zo voorkomen.

Smiers gaat opnieuw de fout in waar hij stelt dat auteursrechtthebbenden creaties claimen die grotendeels zijn te danken aan voorgangers of delen van het publieke domein. Auteursrecht heeft men slechts voor zover een werk een, in de woorden van de Hoge Raad, 'eigen, oorspronkelijk karakter heeft en het persoonlijk stempel van de maker draagt'. Met andere woorden: slechts voor zover de maker er iets eigens, iets origineels aan heeft toegevoegd. Een claim strekt zich dus niet uit over andermans werken of het publieke domein.

Volgens Smiers zou in een wereld zonder auteursrecht 'iets heel boeiends' ontstaan. De markt zou worden genormaliseerd. Op die markt zou het voor kleine kunstenaars heel makkelijk zijn om klanten te vinden voor hun creaties, met meer culturele diversiteit tot gevolg. Het is mij niet duidelijk hoe die markt in elkaar steekt. Gezond verstand zegt mij dat klanten niet geneigd zijn (veel) te betalen voor iets dat ze gratis en legaal kunnen kopiëren. De inkomsten van artiesten overlagen aan reputatie en respect betekent mijns inziens dat de kleine kunstenaars zich kunnen aansluiten bij de berggorilla, de panda en de tijger. Ook zij wachten nog op voldoende donaties om te kunnen overleven.

Tegelijkertijd wordt het, zoals Smiers terecht stelt, voor grote ondernemingen minder interessant om grote investeringen te doen in blockbusters en bestsellers. Dat lijkt me juist, maar ik zie er - anders dan Smiers - eerder een verarming dan een verrijking in.

Dankzij het auteursrecht bestaat er een markt voor creatieve producties. Dankzij het auteursrecht kunnen zowel grote bedrijven als kleine kunstenaars daarmee geld verdienen. Het auteursrecht beoogt alle betrokken belangen daarbij op een evenwichtige wijze te dienen. Met Smiers kan worden gezegd dat het daarin nog niet volmaakt is. Het auteursrecht is dan ook voortdurend in ontwikkeling; het wordt steeds genuanceerder. Simpelweg afschaffen mist echter elke nuance en kan dan ook niet als een verbetering gelden.

Copyright: Rooijen, Ashwin van

Ashwin van Rooijen is promovendus internationaal auteursrecht aan de UvA.